

Eurytmi – synlig tale og synlig sang

af Lotte Juul Lauesen

»Når vi betragter mennesket – sådan som det står foran os – er det en færdig form. Men denne færdige form er fremgået af en bevægelse.«

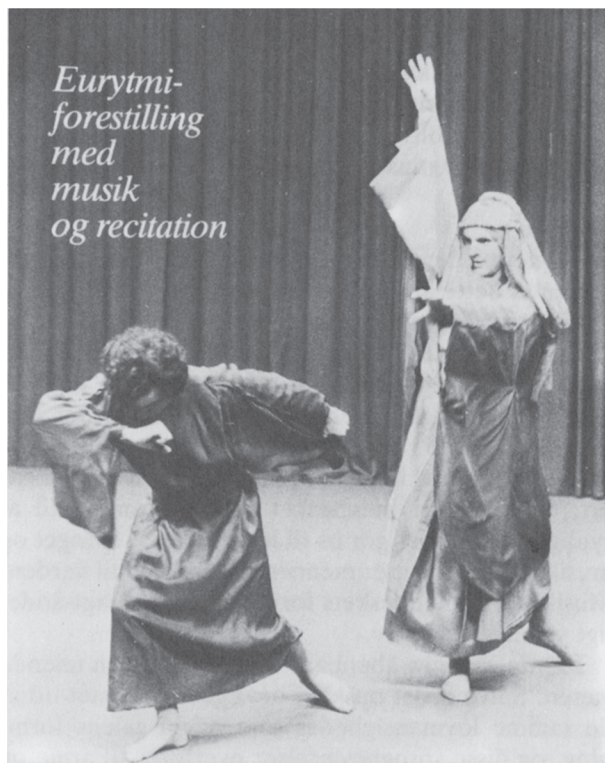
Dette citat af Rudolf Steiner afføder en nærmest komplet praksis om, hvordan menneske, musik, sprog og bevægelse hænger sammen. For at fange de dybeste sammenhænge i denne steinerske bevægelsesform, eurytmien, må man imidlertid slippe, hvad man har i hænderne og *dyrke* eurytmien. Det følgende kommer således til at ligne en række udokumenterede påstande, men vi har fundet det spændende at lade en eurytmist »linde på låget« ind til en anderledes og farverig verden.

Som så meget andet her i livet er musik blevet et begreb, vi alle er indforståede med, og som vi ikke behøver at definere for hinanden. Men for – som det er hensigten med denne artikel – at kunne beskrive og anskueliggøre en kunstart, der søger at *synliggøre* musik, skabe musikken igennem bevægelse, vil det være godt i få ord at gøre sig klart, hvad man egentlig mener med begrebet *musik*.

Musikken

Musikken er som en stor gudinde, der i det fysiske manifesterer sig som lydklange, vi projicerer ind i tidens løb. Musikken er tonernes kunst – på usynlige vinger danser de afsted i lys og mørke, i hast eller bredende sig ud i tiden, båret af luftens strøm. Tilsyneladende umotiveret begynder den, ud af ingenting, og først af tidsstrømmens rum tager den form og bliver en helhed i tidens rum. Men i modsætning til den stoflige verdens helheder, som er tilstede i kraft af sig selv, bliver musikværket først en sammenhængende helhed i vor medopleven af den.

Lever vi først med i denne tonerejse gennem musikkens varierende landskaber, da trænger vi igen lydklange ind i musikkens væsen, som er strømmende følelse, uafbrudt bevægelse. Hvad er det

da, som strømmer afsted og bevæger os i det inderste – er det tonerne? Nej – det er det, som lever *mellem* tonerne. Tonerne er der kun for at noget kan leve imellem dem, ligesom stenene i en rindende bæk, – og det, der således lever og bevæger sig imellem tonerne, det er det som vi kan kalde egentligt musikalsk.

Musik er aldrig statisk eller punktuelt – den er en evig bevægelse, der tager det musikalske menneske med og vækker trangen til ydre bevægelse. Musik og bevægelse hører sammen, og som vi kender det idag er det først og fremmest gennem dansen, bevægelsen *til* musik. Nu findes der en kunstart, endnu for mange et ukendt begreb, en kunstart, der befatter sig med ikke blot at bevæge sig *til* musikken, men rent faktisk at *bevæge musikken*. Denne nye bevægelseskunst tilstræber at synliggøre det, der lever imellem tonerne – at lade det musikalske værk opstå igennem den menneskelige skikkelses bevægelser i scenerummet, så det for publikum bliver en synlig oplevelse af det, de samtidig hører musikerne spille.

Eurytmi

er navnet på denne kunstart, som er opstået i begyndelsen af dette århundrede på antroposofiens grund, udviklet af den østrigste åndsforsker, Rudolf Steiner.

Rudolf Steiner blev i 1911 spurgt, om der ikke fandtes en dansekunst, der omfattede hele mennesket som åndeligt- sjæleligt-fysisk væsen, således som man kendte det i de gamle tempeldanse. Dette blev impulsen til udviklingen af eurytmien som den kunstart, der benytter mennesket som instrument til at synliggøre det, der gør os til mennesker: i sproget og musikken. Sproget er menneskets forhold til verden. Musikken er menneskets forhold som sjæleligt-åndeligt væsen til sig selv.

I *Lydeurytmien* åbenbares mennesket som talende væsen. Selve ordet opstår i bevægelser, hentet ud af de samme lovmæssigheder som udgør talens formning, og disse sprogbevægelser overføres til arme og

2 scenebilleder fra forestillinger med Ashdown Eurythmy.

Ill. foregående side:

Programforside, gæstespil fra Goetheanumscenen, Dornach, Schweiz, 1984.

hænder. Eurytmien bliver til *synlig tale* – hver lyds særlige egenskab og kvalitet træder frem i bevægelser – konsonanterne, der hver især fortæller noget om den ydre verden, og vokalerne, der strømmer fra

menneskets indre, Eurytmisten bliver i lyd-eurytmien redskabet og luften »materialet«, hvor lydene formes. Således kan digte, dramaer osv. opstå gennem bevægelse, samtidig med at de fremsiges. Ligesom lydeurytmien kan kaldes synlig tale, er *tone-eurytmien* synlig sang. Eurytmisten er nu ikke længere redskabet, der former i rummet, men instrumentet, der synger i rummet. Scenerummet forvandles til tonerum, og igennem den eurytmiserende bringes den uhørbare tone, der er på vej ind i det hørbare, til udtryk. Tonerne er der jo hele tiden i det uhørbare –

hele stjerneverdenen er et stort klangunivers – og idet vi slår en tone an, bevæger den sig ind i det fysiske og kulminerer i det, vi hører som *tone*.

Eftersom eurytmien er et synligt udtryk for det, der lever og væver i sanseverdenens mellemrum – altså det oversanselige – er det denne tonernes *vej*, som er det væsentlige at udtrykke. Det vil i praksis sige, at eurytmisten har til opgave at gribe forud. Tonen må klinge igennem bevægelser inden den bliver hørbar. Ideelt set opstår tonebevægelsen i det øjeblik, musikeren har *ansatsen* til at spille. For pianisten det intense øjeblik, hvor hånden er på vej til tangenten. – Her er man naturligvis inde på det mere subtile område, – men det er dog væsentligt, fordi det netop fortæller noget om det sted i musikken, det ganske særlige øjeblik, hvor bevægelsen opstår.

Nøglebenet

Hvor opstår da bevægelsen i eurytmisten? *Ansatsen* til bevægelsen udgår nemlig hverken fra fødderne eller hofterne – i eurytmien ligger ansatsen i nøglebenet, hvorfra bevægelsen strømmer ud i armene, og fortsætter udover det fysiske, langt ud i rummet.

I dette ligger en af »nøglerne« til eurytmien, som kun lader sig underbygge ved nærmere studier af antroposofien: Grunden til at mennesket nemlig kan blive et instrument for musikken er, at selve mennesket faktisk er gudernes største, mest perfektionerede kunstværk! Hele vor fysiske skikkelse er som et stykke stivnet musik, en skulpturel koreografi – og med lidt fantasi og musikalitet kan man måske godt fornemme, at disse lemmer faktisk kan *synge*!

Det der strømmer fra nøglebenet og langt ud i rummet – *det* er den synliggjorte tone. Tonen kendes på sit antal svingninger, som kan måles teknisk eller høres med det musikalske øre. Det er tonens lovmæssighed. Slår man en tone an på klaveret, klinger denne så at sige »af sig selv« i det eller de instrumenter, der er omkring. Disse tonale lovmæssigheder lever i rummet og disse er det, som lader sig overføre på den

menneskelige skikkelse. Tonen klinger i en ganske bestemt vinkel (her må man tænke rummæssigt og ikke lineært). Et C f.eks. ved 0 grader, et F ved 90 grader, et A ved 54 grader (halvtonetrin) osv. osv. For en øvet eurytmist er dette konkrete oplevelige realiteter, der overføres til armenes bevægelser.

Meget meget mere kan siges om dette emne, tonerne, men hvis den stakkels læser skal have en chance for at danne sig et levende billede af denne kunstart, der kun vanskeligt lader sig indkredse af skrevne ord, må et par af musikkens andre elementer beskrives i forhold til eurytmien.

Intervallerne

Nu findes der noget imellem tonerne, som er enhver musiker bekendt, og det er *intervallerne*. Går man f.eks. ind i den lille terts møder man mollens bløde inderlighed, – man forbliver ømt i sit indre. I kvintens hus er der et definitivt afsluttet præg, som en slags »oktavens lillebror«, og i den luftige sekst åbnes rummet skønt omkring en. Inde i septimen bliver vi sønderrevet af smerte, og ville ende i vanvid, hvis ikke oktaven nådefuldt bragte os fuldendelsen på skalarejsen. Disse tonerum er stemninger, sjælens indre bevægelse af disse mellemtrin. Igen ser man hvor storartet skabelsen er, når man opdager, at hele vor knoglebygning er musik: primen klinger i nøglebenet, sekunden i overarmen, dur- og moltertsen strømmer hhv. ind og ud af spole- og albuebenet osv. til septimen, der sitrer i fingerspidserne og oktaven, der afslutter hele mennesket.

Bevægelsen

Eurytmien er hentet ud af menneskets bevægelsesmuligheder. Mennesket kan bevæge sig i rummet i tre retninger: op-ned, forlæns-baglæns, højre-venstre. Det tilsvarende musikkens tre elementer som primært udgør motiv og tema, nemlig melos, rytme og takt.

Melos, tonhøjden, bevæger sig op og ned og ud-

trykkes ved armenes og hændernes bevægelser op og ned. Rytmen er tonernes længde – ved de korte hurtige toner bevæger man sig vågent fremad, ved de lange dvælende toner bagud ind i det drømmende rum, man ikke kan se. Takten er musikkens inddeling i tidsmæssigt lige store enheder – betonet, ubetonet. I gangen bevæger vi os højre-venstre – takten *er* jo en slags gang, og her har vi betonet: højre, ubetonet: venstre.

Utallige musikalske elementer kunne tages frem og gennemgås i forhold til mennesket, og hvordan de synliggøres gennem dette. Hvad der er vigtigt at forstå er, at *enhver* bevægelse i eurytmien må være opstået af og belivet med en *oplevelse*. Den rene teknik findes ikke i eurytmien.

For at kunne bringe det til syne, som lever i mellemrummene, må man være overordentlig aktiv i det indre og virkelig opleve dette. Og udtrykker man noget, man ikke oplever, – da lyver man jo!

I *sceneeurytmien* kan den eurytmiske synliggørelse af musikken ske både solistisk og gennem grupper af mennesker, alt efter musikstykkets karakter. Man kan vælge at eurytmisere en over og en understemme i et stykke. – Da vil koreografien, som også er bunden til musikkens lovmæssigheder, være en duoform, hvor stemmernes spændingsforhold og harmonier opstår i rummet mellem eurytmisterne. Og har man f.eks. at gøre med et orkesterværk, kan man lade en eller flere eurytmister synliggøre hvert instrument. Hvordan de musikalske stilarter synliggøres er et kunstnerisk anliggende, som må søges ud fra musikken selv. Specielt i 12-tonemusikken, som stadig er vanskeligt tilgængelig for vore nutidsøren, kan eurytmien være en hjælp til at nærme sig denne.

Meget kunne tages op endnu til at uddybe forståelsen for toneeurytmien – ting som kostumering, scenerummets belysning, koreografiens udformning har alle deres betydning, knyttet til musikken, med den kunstneriske frihed til at omgås disse lovmæssigheder.

Prøv selv

Sandsynligvis står læseren tilbage med flere spørgsmål end svar omkring, hvad eurytmien er. Men det er kun godt, – svar bliver man kun mæt og sat af, men spørgsmål vækker appetitten, og kan måske foranledige en og anden nysgerrig til at nærme sig et af de steder, hvor eurytmien lader sig opleve. Det kan dels være eurytmiforestillinger af danske eller internationale grupper, dels som kurser på højskoler, aftenskoler eller indenfor erhvervslivet, hvor det så småt er

at forene disse »øer«. Idet eurytmien udspringer af åndsvidenskaben forener den i hele sit væsen det videnskabeligt funderede, det kunstneriske og det ånds-bårne. Eller med andre ord: det sande, det skønne og det gode.

Det er det, eurytmien bevæger sig henimod som et fremtidsideal.

ved at trænge frem. For børnene på Steinerskolerne indgår eurytmien desuden som fast fag i hele skoletiden – sædvanligvis som populært fag, med undtagelse af pubertetsårene, hvor det er helt og aldeles »black-listed«!

I vor fragmentariske tid, hvor åndsliv, kunst og videnskab er adskilte øer uden broer imellem, kommer denne – endnu i kimform – nye kunstart, der har sit udspring i selve mennesket, med muligheden for

Eurytmiuddannelsen er 4-årig og kan i Danmark tages 2 steder:

*Eurytmiskolen i København
v/Annelise Hansen, Sandskrænten 4,
2850 Nærum (31 63 69 21)*

*Eurytmiskolen i Århus
v/Chr. Høgsberg, Lundgårdsvej 46,
8270 Højbjerg (86 11 72 92)*